

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2017/2018. година

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака, које треба решити за **120** минута.
- Сваки задатак пажљиво прочитај, размисли о томе шта се у задатку тражи и о начину на који треба да га решиш (заокруживање, повезивање, подвлачење, дописивање и друго).
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Попуни тест **хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговори написани хемијском оловком не смеју се прецртавати нити исправљати.
- Одговор који је написан само графитном оловком неће бити признат.
- У квадрат који се налази са десне стране задатка немој ништа уписивати. То је простор у који ће прегледачи уписати број бодова. На овој и последњој страни такође немој ништа уписивати.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи да не би ометао рад других.

Желимо ти много успеха у раду!

Прочитај одломак из *Аутиобиографије* Бранислава Нушића, а затим одговори на захтеве.

Ти стилистички задаци, који тако често служе професорима као забава, да би се између часова, у професорској канцеларији, слатко смејали, обично су слични по стилу љубавним писмима која ојачари пишу куварицама, молбама које пиљари пишу општинама и рапортима које ноћне патролције подносе командама. И професори српскога језика можда баш зато задају врло често такве задатке како би што више употпунили своје колекције ђачких глупости. А да би те глупости биле што дебље, да би се професори што слађе смејали, они обично задају такве писмене задатке на које многи од њих не би умели ни сами одговорити. Сећам се само колико нам је невоља донео писмени задатак са темом *Испеци, па речи*. Професор је једноставно, завршавајући час, рекао: „Децо, писмени задатак за идућу недељу биће на тему *Испеци, па речи*”, што нам је било исто тако јасно као да нам је казао: „Децо, идуће недеље је писмени задатак на тему *Бифуркација Пајшаџонаца у односу према осцилацији Ескима*.”

Питао сам старијега брата, који је замакао већ у школи, шта је то „испеци, па речи”, али ми ни он није умео објаснити. Вели:

– Реч може бити печена, може и кувана, може пржена, а може и похована.

Можете мислити већ како су гласили ти писмени задаци на тему *Испеци, па речи*. Неки Живко Средојевић написао је цео писмени задатак у неколико речи. Тај је задатак гласио:

– Најздравија је реч кад је печена и онај се може сматрати за мудра који говори само печене речи!

Други опет, неки Сима Јагодић – ко зна где се инспирисао том филозофијом – овако је решио задатак:

– Реч не треба извадити из уста све док не буде сасвим печена. А реч може да се испече ако се загреје столица код куће, па се на тој столици седи све док се не испече реч и за то време се учи српска граматика, као најважнији предмет, пошто без језика човек не може живети!

Трећи опет, неки Остоја Поповић, син сеоског свештеника, овако је народски објаснио ствар:

– Све што улази у уста треба да буде печено. Тако у уста улази погача, па улази ракија, па улази јагње са ражња, и зато и све што излази из уста треба да буде печено. Како из уста, осим осталог, излази и реч, то и реч треба да буде печена!

Други пут опет професор би нам задао тему *Познај самога себе*. На ту тему сећам се само једног одговора, који је гласио:

– Кад човек нема прилике да позна кога другога, није рђаво, од дугога времена, да позна самога себе. Најлакше човек може познати самога себе у огледалу. Ако је добро огледало, човек може том приликом да види своје добре стране, а ако је рђаво огледало, човек може да види своје рђаве стране!

Ја на ту тему *Познај самога себе* нисам поднео никакав одговор, јер нисам умео да га нађем. Како тада, тако, ево, све до данас, ја на ту тему не умем да нађем одговор.

1. Према приповедачевом мишљењу, како је тема *Исиџци, ња реџи* утиџала на ђаке у наведеном Нушићевом тексту?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) Ђаци су тачно знали шта да напишу, јер је то наставник објаснио.
- б) Ђаци су били одушевљени задатом темом и спремни да напишу опширан састав.
- в) Ђаци нису разумели тему, па су реч *исџци* тумачили у дословном значењу.
- г) Ђаци су дуго очекивали овакву тему, па нису били нимало изненађени.

2. Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења наведеног одломка из *Ауџиодџоџрафије* Бранислава Нушића.

- а) Сима Јагодић је тему *Исиџци, ња реџи* у писменом задатку повезао са учењем граматике српског језика.
- б) Приповедач сматра да су професори задавали стилистичке задатке како би ученици увежбавали да пишу писма, молбе и извештаје.
- в) Остоја Поповић је на тему *Исиџци, ња реџи* одговорио препричавајући мудре речи и духовне савете свога оца, сеоског свештеника.
- г) Приповедач закључује да у свом одраслом добу уме да одговори на теме које су му професори некада задавали за писмене задатке када је био ученик.
- д) У једном од одговора на тему *Познај самоџа себе* каже се да човек може упознати самог себе кад стане пред огледало.
- ђ) Према уверењу приповедача, професори су давали такве теме за писмене задатке како би се „слатко смејали”, а у ствари многи од њих ни сами не би могли смислено да одговоре.

3. Одреди **падеж** и **број** подвучене речи у наведеној реченици.

Ко зна где се Сима инспирисао том филозоџијом!

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) локатив множине
- б) акузатив множине
- в) инструментал једнине
- г) датив једнине

4. Одреди **службу** (функцију) подвученог реченичног члана.

Бранислав Нушић, познати српски комедиограф, провео је детињство у Смедереву.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) субјекат
- б) прави објекат
- в) апозиција
- г) прилошка одредба

5. Одреди **облик** подвученог глагола. Напиши одговоре на линије.

Сећам се само колико нам је донео невоља писмени задатак са темом *Исиџи, ња реџи*.

1. Глаголски облик: _____

2. Лице: _____

3. Број: _____

6. Заокружи слово испред назива **врсте** подвучене **зависне реченице**.

Ти стилистички задаци, који тако често служе професорима као забава, обично су слични по стилу писања.

- а) односна реченица
- б) допусна реченица
- в) поредбена реченица
- г) узрочна реченица
- д) условна реченица

7. Напиши како се зову **гласовне промене** чије резултате запажаш у подвученој речи. Пођи од тога да је основни облик те речи *оџаџ*.

Мајџи и оџу скотрљаше се низ образе сузе радоснице.

Гласовне промене: _____

8. Одреди **врсту** подвучене **синтагме** у наведеној реченици.

Ти стилистички задаци су били слични љубавним писмима.

Врста синтагме: _____

9. Одреди **значење** подвученог **глагола** у следећој реченици.

Чиновник у државном надлештву у последње време се компромитовао некаквом збирком својих песама.

Заокружи слово испред одговарајућег значења.

Глагол **компромитовати се** значи:

- а) наметнути се;
- б) прославити се;
- в) обогатити се;
- г) обрукати се;
- д) хвалити се;
- ђ) занети се.

10. Заокружи слово испред тачног одговора.

Писменица србскоја језика Вука Стефановића Караџића јесте:

- а) збирка српских народних песама;
- б) граматика српског језика;
- в) речник српског народног језика.

11. У наведеној реченици подвучи речи које према правописним правилима треба писати **великим почетним словом**.

Вук стефановић караџић је на почетку првог српског устанка био писар код устаника, а потом је отишао у сремске карловце с намером да се упише у школу.

12. Заокружи **слова** испред реченица у којима је подвучена реч написана у складу са правописним правилом о **писању великог слова**.

- а) Матица српска је основана у Пешти 1826. године.
- б) Сви се слажу да је Српска кухиња изузетно укусна и разнолика.
- в) У Кнез Михаиловој улици налази се српска академија наука и уметности.
- г) У историји се дешавало да се српска војска супротстави надмоћнијем непријатељу.
- д) Исидора Секулић је позната Српска списатељица.

13. Заокружи слово испред имена књижевнице на коју се односи наведена реченица.

Она је наша најзнаменитија песникиња XX века и ауторка збирке песама *Тражим љомиловање*. Њене најпознатије песме су: *Крвава дајка*, *Сћрејња*, *Предосећање*, *Покошена ливада*, *О њореклу* и друге.

- а) Исидора Секулић
- б) Светлана Велмар Јанковић
- в) Гроздана Олујић
- г) Десанка Максимовић

14. Прочитај народну лирску песму, па одговори на питање.

Ој, дјевојко, питома ружице!
 Кад си расла, на што си гледала?
 Ил' си расла на бор гледајући,
 Ил' на јелу танку поноситу,
 Ил' на мога брата најмлађега?
 Ој, јуначе, моје јарко сунце!
 Нит сам расла на бор гледајући,
 Ни на јелу танку поноситу,
 Ни на твога брата најмлађега,
Већ сам млада према теби расла.

Шта се из подвученог стиха може закључити о осећањима младе девојке према јунаку?

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

- а) Девојка је равнодушна према јунаку.
- б) Девојка се подсмева радозналом јунаку.
- в) Девојка је увређена јунаковим питањем.
- г) Девојка открива своја осећања према јунаку.

- 15.** Прочитај одломак из приче *Буре* Исидоре Секулић. Док читаш, обрати пажњу на **лик** девојчице.

Спочетка је било неког детињег страха, и ја бих почешће искакала из бурета да се после мале паузе послушкавања опет вратим у њега. Али навика је брзо дошла, и ја се од бурета нисам одвајала. И ако је требало да ме траже, тражили су ме у бурету, и ако је требало да ме нађу, нашли су ме у бурету. Штавише, касније сам ону једну даску која је уласка ради скинута, наслањала изнутра, тако да сам, осим отвореног крова, била сасвим заграђена и сасвим сама. Псима и мачкама је улаз био забрањен, моме брату је у бурету било тесно, а крилати моји гости долазили су одгоре.

У овом шупљикавом и смежураном дворцу бујала је нека лака, мека и тиха фантазија, и док су друга деца напољу галамила и целог лета трчала од тарабе до тарабе за једним лептиром, мала бледа девојчица сањала је у бурету своју робинзонијаду.

На основу датог одломка размисли зашто се девојчица није одвајала од бурета.

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

- а) За девојчицу је буре место на ком се машта и сањари.
- б) У бурету се девојчица сакривала од свог брата.
- в) Девојчица је у бурету чезнула за другом децом.

- 16.** Прочитај одломак из народне епске песме *Смрти војводе Пријезде*, па одговори на захтев испод наведеног одломка.

Кад господа изишла из цркве,
тад беседи војвода Пријезда:
„О, војводе, моја десна крила,
крила моја, с вама ћу летити,
да ручамо, да се напијемо,
да на граду врата отворимо,
да на Турке јуриш учинимо,
па што нам бог и срећа даде!”

Која је **стилска фигура** употребљена у подвученом примеру?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) поређење
- б) контраст
- в) метафора
- г) оноματοпеја

Сада ћеш решавати 17, 18. и 19. задатак тако што ћеш у неколико реченица одговорити на захтеве.

Прочитај сцену из комедије *Сумњиво лице* Бранислава Нушића и обрати пажњу на односе међу ликовима.

III

МИЛАДИН, ПРЕЂАШЊИ

МИЛАДИН (*Улази њонизно, љужвајући шубару у руци.*)

ЖИКА (*мрзовољно*): Шта је?

МИЛАДИН: Дошао сам, господине!

ЖИКА: Видим да си дошао. Ајд казуј, шта хоћеш?

МИЛАДИН: Па... дошао сам за правду, господине!

ЖИКА: Дошао за правду. Као да сам ја пекар па печем правду. Ти мислиш тако то, доћеш само на тезгу па – дај правду, а ја отворим фиоку па – изволите, молим лепо!

МИЛАДИН: Па ја велим... закон.

ЖИКА: Остави ти закон на миру, закон је закон, а ти си ти. Је ли ти што род закон, можда кум, стриц или ујак?

МИЛАДИН: Па није, господине!

ЖИКА: Па што га отежеш као да ти је рођени ујак?! Закон није написан за тебе, него за мене да знам колико да ти одрежем. Је л' разумеш?

МИЛАДИН: Разумем! Ал' велим...

ЖИКА: Је л' имаш ти кантар¹ у дућану?

МИЛАДИН: Имам, господин Жико!

ЖИКА: Е, видиш, имам га и ја. Закон, то је мој кантар. Метнем на кантар твоју молбу, или тужбу, па с друге стране метнем један параграф². Ако је мало, ја метнем још један, ако је мало и то, ја метнем једну олакшану околност, па ако нагне језичак на другу страну, ја додам једну отежавајућу околност. Ако опет неће да превали на твоју страну, а ја, пријатељу си ми мој, ударим мало језичак малим прстом, а кантар, хоп, па превали на твоју страну.

МИЛАДИН: Па то, знаш, ја и мислим.

ЖИКА: Шта мислиш?

МИЛАДИН: Да удариш малим прстом.

ЖИКА: А, то би ти хтео? Па знам те онда, птицо, и зашто си дошао. Хоћеш по други пут да наплатиш од некога дуг!

МИЛАДИН: Није, богами, него први пут.

ЖИКА: Море, како први пут! Да је први пут, не би теби требао мој мали прст.

МИЛАДИН: Бог ми је сведок, господин Жико!

ЖИКА: Имаш ли ти неког сигурнијег сведока него што је бог?

МИЛАДИН: Немам. Ал' ја највише на тебе рачунам, господин Жико. Рекох, ако те као човека замолим...

ЖИКА: Е, мој брате, ти мислиш то тако, да ме замолиш. Је л' тако радиш ти у свом дућану? Дође неко па каже: „Дошао сам, газда Миладине, да те замолим да ми даш кафе!“ А ти му даш, је ли?

МИЛАДИН: Па оно је еспап³.

ЖИКА: А наука није еспап, је ли? Ко ће да плати мени моје школовање? Десет година сам ја провео у школи. Да сам на робији толико година провео, ја бих научио какав занат. И то, нисам ја учио као што данашња младеж учи – годину дана па хајд у старији разред. Него се ја, господине мој, нисам мицао из разреда по годину-две, па и три ако хоћеш, све

20. Прочитај песму *Село* Јована Дучића. Док читаш, обрати пажњу на уметничке одлике песме.

Виторог се месец заплео у грању
Старих кестенова; ноћ светла и плава.
Кô немирна савест што први пут спава,
Тако спава море у немом блистању.

Чемпресова шума бдије; месец на њу
Сипа своје хладно сребро; одсијава
Модро летње иње са високих трава.
Затим крик. То крикну буљина* на пању.

Рибарско сеоце полегло на стену,
И сишло у затон; и кроз маглу млечну
Једва се назире, кô кроз успомену.

Све је утонуло у тишину вечну.
Ни шума, ни гласа; само једнолико
Избија часовник ког не чује нико.

*буљина – сова

Заокружи **слова** испред тумачења која тачно описују уметничке одлике песме.

- а) Песничка слика морског пејзажа обликована је у овој песми сливањем боја ноћи, шуме, месеца и мора.
- б) Описујући боје истакнуте месечевом светлошћу – модру, плаву, сребрну – песник приказује свитање новог дана.
- в) Песма се састоји од четири строфе – у прве две строфе рима је укрштена, док је у друге две строфе рима изостављена.
- г) Криком буљине и избијањем часовника дочарани су звуци у песничкој слици уснулог села.
- д) Поређењем „једва се назире, кô кроз успомену” истакнуто је удаљавање лирског субјекта од сеоцета и његово препуштање успоменама.
- ђ) Лирска дескрипција морског пејзажа прати песничке слике од изласка до заласка сунца.

